

Vastus saadetud 21.6. 2023.a

Riigiasutus küsis eetikanõukogu hinnangut juhtumile, mis puudutab ametniku osalemist sama äriühingu auditikomitees, kellega sõlmitud lepingu üle ta oma tööülesannete täitmise käigus järelevalvet teostab.

Eetikanõukogu arutas asutuse päringut ja tegi järgnevad tähelepanekud:

1. Sõltuvalt sellest, kas ametnik täidab auditikomitees oma põhiülesandeid või mitte, on alus kõrvaltegevuse keelamiseks ATS § 60 lg 4 punktide 1 või 2 põhjal: a) ta teostab järelevalvet vahetult iseenda üle või b) ta saab tulu kõrvaltegevuse eest olukorras, kus sama tegevus kuulub tema teenistusülesannete hulka.
2. Esitatud asjaoludest võib järeldada, et ametniku osalemine äriühingu auditikomitees on kõrvaltegevus, mitte asutuse poolt pandud lisaülesanne. Auditikomitee liikmeks nimetamine ei toimunud teenistusülesannetega seoses, vaid nagu seadus ette näeb, nõukogu poolt tehtud ettepaneku kaudu. Alates ajast, kui riigi äriühingute nõukogu liikmeid nimetab nimetamiskomitee, pole ka võimalik otseselt seostada nõukogu liikme ülesannete täitmist riigi esindamisega äriühingus. Sellest tulenevalt pole kõnealusel juhul ka asjakohane Korruptsioonivastase seaduse põhimõte, et juriidilist isikut ei loeta seotud isikuks juhul, kui ametiisiku ja juriidilise isiku seos tuleneb eranditult ametiisiku ametikohustusest.
3. Kuna eelnev puudutab seaduslikkuse küsimust ja tõlgendusi, mitte eetikat kitsamalt, siis eetikanõukogu ei võta nende küsimuste suhtes seisukohta. Olukordi, mis vajavad juriidilist hinnangut, on mõistlik lahendada õigusaktide ja töökorralduse analüüsi abil. Ametnikueetika reeglid saavad pakkuda üksnes lisatuge. Asutus peaks juhtumi seaduse tõlgendamise ja oma töö korraldamise seisukohalt ise läbi analüüsima.
4. Asutus saab kaaludes, kas kõrvaltegevust keelata või mitte, arvesse võtta ka ametnikueetika koodeksi järgmiseid punkte: „*Ametnik hoidub tegevustest ja olukordadest, mis võivad kahtluse alla seada tema erapooletuse tööülesannete täitmisel; Avatus ja koostöö tähendab, et ametnik teostab avalikku võimu viisil, mis on läbipaistev ja arusaadav.*“ Neist lähtuvalt saab asutus ise olukorda hinnata.
5. Ametnike osalemine valdkonna nõukogudes ja auditikomiteedes on seotud eelkõige sellega, et riigi huvi on oma äriühingute tegevuse üle head ülevaadet omada ja hoida seda kooskõlas riigi strateegiliste eesmärkidega. Sealjuures on oluline, et eestvedamise ja kontrollorganite rollid ei hakkaks üksteist segama. Mida konkreetsem on ametniku ülesannetest tulenev (järelevalve)roll, seda suurem risk on auditikomitees olles huvide konflikti tekkeks ja selliseid olukordi tuleks vältida. Juhime tähelepanu, et äriühingu nõukokku kuulub veel asutuse ametnik, mistõttu asutusel peaks juba olema hea ülevaade äriühingu tegevusest.
6. Samuti pole lõpuni arusaadav ega asjakohane asutuse ühe osakonna kirjas olev argument, et auditikomitee pole auditeerinud avaliku teenindamise lepingu aruandlust. Valdkonna lepingute auditeerimist ei ole kontrollorganil kindlasti põhjust tingimata vältida ja see iseenesest ei õigusta kuidagi nimetatud ametniku nimetamist auditikomiteesse.
7. Kui ametnik on mingeid regulatsioone rikkunud (pole kõrvaltegevusest nõuetekohaselt teavitatud), on küll tegemist ebaeetilise käitumisega.
8. Asutuse vaates on lihtsustatult küsimus asutuse juhtimis- ja töökorralduses. Viidatud Riigikohtu lahendis toodud seisukoht, et riigi ainuomandis olev äriühing on justkui valitsusasutuse osakond, on esitatud teises kontekstis. Ent isegi kui leida, et äriühing on sarnane valitsusasutuse osakonnaga, tuleks analüüsida, kas ühes asutuses töötades saaks ametnik samal ajal töötada sisuosakonnas ning auditiosakonnas. Kas auditi ülesanded ja järelevalve teenuselepingu täitmise üle saaks ühte ametijuhendisse kokku liita ilma, et ametnikul tekiks rollikonflikt?

Kokkuvõtvalt, ATS § 12 järgi nõukogu küll nõustab asutusi ametnikueetika küsimustes, aga antud juhul ei puuduta ei audiitori tähelepanek ega olukord ise otseselt eetikatasandit, vaid pigem seaduste tõlgendamist ja asutuse töökorraldust ning kõrvaltegevuse keelamiseks või

mittekeelamiseks rakendatavaid kaalutlusi ja argumente. Kaaludes kõrvaltegevuse keelamist on asutusel võimalik mh toetuda eetikakoodeksi mõnele punktile (vt eelnevat punkti 4).